

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit vtilissim[us] tractat[us] q[ui] intitulator
horologiu[m] eterne sapi[enti]e**

Seuse, Heinrich

Allosti, 1486

De scie[n]tia vtilissima homini mortali q[ue] e[st] scir[e] mori.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30857

Non attendentes quasi impossibile est: homines deuotos solis reduci vobis: sed magis opibus bonis et viuis exemplis. Si enim reiecto potest aduentu: et sumptuosa expensa quam faciebant ipsi quam ceteros emendare volebant: simpliciter et humiliter se habuissent: et vobis ac exemplis ad omnia ad quam ceteros artium volebant ipsi se primo didissent: utique multum profecissent. Sed quia multa dicere et pauca facere contendebant quasi serpentem cum cauda lubrica apprehendebant: et non solum non proficiebant: sed quotidie in deterius se labi videbant. Et hi omnes predicti de primo ordine studentium secunde mansionis erant. Porro hi qui de secundo ordine erant in statu proprio persistere videbantur. Tercium autem prope magistrum confederant: et aquam sapientie salutaris ex ore eius bibentes inebriabantur intus: ut seipos et omnium aliorum obliuiscerentur et corde et animo: oculis ac facie sursum tenderent: et quodammodo in abyssum diuine speculationis ac dulcedinis immergi et absorpti ad diuinam contemplanda rapentur. Vnde quasi celum stellatum in hoc mundo fulgebant: et velut ardens facula sursum tendens in se ardebat: et proximos quosque in dei amore accendebat. Tales quoque ad prelatos et regimina assumpti erant utilissimi: nam et gratia diuina atque industria humana erant miro modo perditis. **Quia autem discipulus hec diligentissime considerasset: admiratione maxima tenebat quod nam hoc esset: et maxime de hoc quod de eadem veritate tanta deformitas in diuersis discipulis nascebat: intellexitque quasi vocem dicentem sibi.** Tres ordines quos vidisti: tres modi sunt studendi atque docendi sacra scriptura. **Primum** modus est carnalis: quem habent hi in quibus abundat littera sine spiritu: qui quanto plus litterati: tanto plus superbia inflati: atque nocui sibi et alijs esse noscunt: qui non dei laudem: vel suam et aliorum edificationem: sed suam promotionem querunt. **Secundus** modus est animalis: qui est in his qui simplici quidem oculo in actu scolastico ea que ad salutem necessaria sunt querunt: verumtamen opera superogationis facere et carismata emulari meliora usqueque negligunt. **Tercium** vero qui est spiritualis: est eorum qui in toto cordis affectu ad ea que perfectionis sunt se viribus omnibus extendunt: studio se operam dantes: ut sicut intellectus eorum scientia: et sic affectus eorum diuina sapientia repleatur. Et sicut proficiunt in cognitione veri: sic et in amore summi boni quam gustant et videt quod suauis est dominus: qui se et alios per sacra scriptura ad debitum finem dirigunt: et nihilominus iterius spiritu domini agunt. **Igitur discipulus** alijs obmissis cupiebat cum his mansionem habere: et se totum conferre ad studium illius vere et summe philosophie.

De scientia utilissima homini mortali que est scire mori.

Quem omnes homines natura scire

desiderāt. **O** summa et eīna sapiā: et in te vniuersali pncipe et na-
ture auctore ad quē nobis sermo oēs thesauri sapiē et sciē sint ab-
scōditi: hisq; oīm artifex: oēm habēs sciam: oīa pspiciens. **H**inc
auido cordis desiderio peto: vt thesaurū sapiē tue mihi aperias
scientiāq; scōz et de rebus magnis istruas: vt et materias q̄q; s̄b-
tilissimas ac profundissimas nūc ptractādas in mediū pponas

Sapientia respōdet. **F**ili mi noli altū sapere: s; time
audi me et docebo vtilia: tribuaz tibi do-
nū electū: doctrina mea ipa erit vita mea. **I**git̄ exordiū discipli-
ne salutaris a timore dñi ichoātes: q̄ iniciū ē sapiē docebo hic
te p ordinē. **P**rimo qualif moriendū sit. **P**ōstea qualif viuēdū
deinde qlif me debeas sacramentalif recipere: et demū quō pura

me mte debeas in **Discipulus**. **H**oc ē dñe mi qd
giē laudare. **C**ui sp optauī: et votis
oib; q̄siui. **O** si scirē has artes vtilissimas: videlic; felicif mori:
et bene viuere: te affectuose recipere: ac deuote laudare: quid ā-
plius vellem requirere. **S**ed q̄so dic mihi ad qd pdest h̄ doctrina
moriēdi: cū mors nō habitus s; puatio eē cognoscit̄. **A**d hec

Sapientia. **M**ultū p omnē modū sapiā vtilissima:
et cūctis artib; pferēda ē hec scia. scire vi-
delicet mori. **S**cire quidē se eē mortale: oib; cōe est: cū nemo sit
q̄ sp viuet: vel q̄ hui; rei fiduciā habeat: s; paucissimos iuenies
q̄ scire mori sciāt: qz h̄ donū dei pmaximū ē. **S**cire nāq; mori: ē
paratū h̄e cor et aiām omni tpe ad supna: vt quicunq; mors ve-
niat: paratū eū iueniat: vt absq; omni retractiōe eā recipiat: q̄si
q̄ focj sui dilecti aduentū desideratū expectabat. **S**ed pchdolor
ī nōnullis religiosis: sic et in seculi hoibus vanis: valde multos
iuenies q̄ mortē hāc tm̄ abhorrēt vt vix eius memoriaz admit-
tere velint: discedere ab h̄ mūdo nolūt: qz scire mori nondum
didicerūt. **I**n vaniloq̄is iocis et scurrilitatib; ac ceteris similib;
supuacuis reb; multū de tpe suo expendūt: et iō cum ex templo
mors supuenerit: qz male paratos iuenit: miserā aiām de corpe
rapit et ad gehēnā deducit: sic et q̄ndaz tibi q̄q; frequētī frenū ī
posuerat: et te secū abducef volebat si man; miserationū dñi nō
obstitisset. **T**u aut̄ nūc vacua vacuis relinquis: et doctrine mee
intēdas: que tibi magis pderit q̄ aurū electis: et pre libris oīm
phoz. **E**t vt ardētī te mea hec doctrina moneat: et ī corde tuo
sp fixa pmaneat: iō sub exēplo sensibili doctrine h̄ tibi tradam
misteriū: quod tibi valde pderit ad salutis iniciū: et ad cūctarū
vtutū pficiet stabile fundamētū. **V**ide ḡ nūc similitudinē hoīs

1. 2.
3. 4.

2. 3. 4.

Scire mori quid.

moziētis: z tecū **Discipulus.** **Hec** audiēs: cepit se
piter loquentis **Discipulus.** **Ō** nino ab exteriorib⁹
omnib⁹ colligere: z in seipo similitudinē ppositā diligētissime cōfi
derare. **Erat** autē aī eū similitudo iuuenis pulcerrimi: q̄ morte pre
uētus: i primo migraturus erat: z de salute aīe sue nihil dispo
suerat: q̄ huiusmōi voce miserabili clamabat. **Circū** dederūt me
gemitus mortis: dolores inferni circū dederūt me. **Deu** me de⁹
etne: ad qd̄ in hūc mūdū nascebar: **Mā** ex ytero nat⁹ cur n̄ stati
pery: **En** p̄cipiū vite mee fuit cū fletu z dolore: nunc autē finis
z exit⁹ meus extāt cum miserabili plāctu z merore. **O** mors q̄
amara ē memoria tua cordi iocūdo z in delicys nutrito: horri
bilis p̄ntia tua ei q̄ z etate iuuenis z roboze fortis: z q̄ potitur
succesib⁹ p̄speris. **O** q̄ parū credidissim⁹: q̄ tā cito mozi debu
issim⁹. **Sed** nūc o mors misera: repete q̄si ex insidys erūpens: ir
ruisti sup me: cōprehēdisti atq; mille funib⁹ ligasti: et i viculis
ferreis tecū trabis: sicut trabi solet dānat⁹ ad suppliciū mortis:
nūc p̄ dolore cōplossis manib⁹ rugitū enitto: cupiens mortem
effugere: z nō ē locus diffugiēdi: z circūspicio ad oēm plagā: et
defecit cōsolator z adiutor. **Sixum** ē: mutari nō pōt: voce mor
tis horribilē audio intonantē atq; dicentē: filius mortis es tu:
nec opes: nec ratio: nec cognati: nec amici valebūt te liberaf de
manu mea: finis venit: venit finis: decretū est: oportet impleri.
O mi de⁹ oportet me iā mozi: **Non** pōt bec snia mutari: debeo
iam cito de hoc iundo recedere. **O** mortis imensa crudelitas: o
īpietas z īdignatio miserāda: parce q̄so: parce iuuetuti: p̄ce non
dū mature etati: nō sic crudeliter agas: nec me subtrahas ab hac
luce tam **Discipulus.** **Hec** audiēs. cōuersus ad eū
iprouise. **Discipulus.** dixit. **Amice** verba tua non
mibi vident sapere disciplinā. **Nescis** qz equū ē iudiciū mortis.
p̄sonā nō accipit nec alicui p̄cit: sed se eq̄lit oib⁹ cōdiuidit: nec
iuuenis aut senis miseret. **Ignorat** nobiles: p̄tētes nō veret.
diuītē yt pauperē silr p̄dit q̄nimo plures aī p̄fectā cōpletionē
annozū suozū de medio sublati sūt. **An** putabas q̄ tibi soli mors
parcere deberet: z tabernaculū tuū fictile ingredi nō auderet: z
p̄phete mortui sūt. **Respōdens** ḡ similitudo mortis dixit. **Uere**
cōsolator onerosus es tu: nec v̄ba mea sonāt ip̄udentiā. **Sz** hy
poti⁹ insipiētibus filēs cēsendi sūt: q̄ impie vsq; ad mortē vixerūt
z q̄ digna sūt morte egerūt: nec tñ mortē timēt vicinā. **Teci** sunt
z iumētis insipiētibus filēs: nouissima sua: z q̄ post mortē v̄tu
ra sūt nō p̄uidētes. **Nō** d̄fleo iudiciū mortis: sed fleo dāna īdispo

Equus iudicium
mortis

Imperium
insipientium

74
fite mortis: nō ploro q̄ hinc exiturus sum: sed plango ⁊ lugeo
damna dierū: q̄ iutilit̄ ⁊ sine ōni fructu p̄trāsierūt: q̄lit̄ vixi: Er
raui a via veritatis: ⁊ iusticie lumē nō luxit mibi: ⁊ sol itelligē
tie nō ē ort⁹ mibi: lassat⁹ sū i via iniq̄tatis ⁊ pditiōis: ⁊ ābulau
vias difficiles: viā aut̄ dñi ignoravi. Deu qđ mibi p̄fuit supbia:
aut qđ diuiciarum iactātia cōtulit mibi: trāsierūt oīa illa tanq̄
ymbra p̄teriens: ⁊ tanq̄ nūcius cito p̄currens: ⁊ tanq̄ nauis q̄
p̄transit fluctuātē aquā: cui⁹ cū p̄teryt nō ē vestigiū iuenir̄ neq̄
semitā carine illi⁹ in fluctib⁹. Aut quis que trāsuolat: ⁊ post hoc
nullū signū iuenit̄ in aere: aut argumētū itineris illi⁹: sed tantū
sonus alarū vberās leuē ventū: ⁊ scindēs p̄ vim itineris aere:
cōmotis alis trāsuolabit: ⁊ p̄ h̄ nullū signū iuenit̄ itineris illi⁹.
aut̄ tāq̄ sagitta emissa i locū destinatū: diuisus aer i se reclusus
ē cōtinuo vt ignoret̄ trāsitus illi⁹. Sic ⁊ ego nat⁹ cōtinuo desini
eē: ⁊ vtutis qđ signū nullū valui ostēdere: In malignitate aut̄
ppria cōsumptus sum. Spes mea tanq̄ lanugo q̄ a v̄eto rapit̄
⁊ tanq̄ spuma ḡcilis q̄ a p̄cella dispergit̄: ⁊ tanq̄ fumus qui a
vento diffusus ē: ⁊ tanq̄ memoria hospitis vni⁹ diei p̄tercūis.
Et ideo sermo me⁹ nūc in amaritudine ē: ⁊ v̄ba mea plena sunt
dolore: p̄pterea factū ē mestū cor meū: ideo ⁊ tenebrati s̄t oculi
mei. Quis mibi det vt sim iuxta dies antiquos: qñ stola fortitu
dinis ⁊ decoris idut⁹ erā: ⁊ annos plurimos añ me habebaz: vt
p̄cognoscere possem mala q̄ irruerūt sup me hac hora. Non cu
rabā t̄pis p̄ciositatē imensam: s̄z datis flatib⁹ nauis: ⁊ freno cōcu
piscētie laxato: dies in vanitate deducebā: p̄ciositatē vero eius
nō attēdebā. S̄z me q̄si onagrū liberū natū putabā: nūc autē sic
piscēs capiunt̄ bamo: ⁊ sic aues cōprehēdunt̄ laq̄o: sic capt⁹ suz
in t̄pe malo: qđ mibi extēplo supuenit. Temp⁹ p̄teryt: dilapsū
ē: reuocari a nullo hoim̄ potest. Nō fuit hora tā breuis in q̄ nō
spūalia lucra suo valore incōpabili⁹ oīa frena excedētia cōpare
potuissem: heu me miserū. Ideo nūc stillat̄ p̄re dolore ocul⁹ me⁹
⁊ palpebre fluūt aquis: qz reuocare qđ p̄teryt nō possum. O mi
deus q̄re neglexi: q̄re tardavi: q̄zobzē dissimulaui: cur tot ḡtio
sos dies longissimis ⁊ vanissimis locutiōibus expēdi: ⁊ meip̄z
int̄n̄ neglexi: O cordis mei gemit⁹ inenarrabilis: q̄re studui vai
tati: ⁊ q̄re nō tota vita mea didici mori: Eya vos oēs q̄ adestis
qui meā miserā videtis: q̄ flore iuuet̄tis adhuc gaudetis: ⁊ q̄
adhuc tēpus aptū habetis: me miserū respicite: measq̄ miserias
cōsiderate: ⁊ in meo piculo damnū v̄m declinate: flore iuuet̄
tis v̄e cū deo expēdite: tēpus sacris actiōibus occupate. ne filia

faciētes similia patiamini. Deu grata iuuētus: qualif te pdidi?
Deus etne tibi cōquero: miseriā quā patior: vba icrepatiōis
iuuētus lasciuēs odiuit: docētib⁹ me nolui adq̄scer: pie admo
nētibus iclinare aurē neglexi: detestat⁹ sum disciplinā z icrepa
tionib⁹ nō adq̄cui cor meū. **A**b mi de⁹ in foueā pfundā cecidi:
laqueū mortis icurri. **M**elius mihi erat si nat⁹ nō fuissēm: vel ī
vtero m̄ris peryssem: q̄z q̄ tēpus mihi ad penitētiā cōcessuz tā
inutilif expēdi: z ipo in supbia abusus fui. **R**espondens autē
Discipulus ^{dixit.} Ecce oēs morimur z q̄si aqua di
labimur in trā: q̄ nō ruertef. nec vult
deus perire aiām: s; retractat cogitās ne penit⁹ pereat q̄ abiect⁹
ē. Audi ergo vocē meā: z age penitentiā de trāfactis: z cōuerte
re ad dñm deū tuū: qz benign⁹ z misericors ē: z si finis erit bo
nus sufficit ad salutē. **A**d hec similitudo pdcā respōdit. **Q**uis
ē hic sermo quē loq̄ris: debeo penitere: debeo me ouertere: nō
ne vides angustias mortis me premētes? **E**cce timore z horro
re mortis alligat⁹ sū: z anxietatibus nimys mens mea premif.
vt qd agendū sit penitus nō videā. **S**z quēadmodū pdix cū sub
vnguibus accipitis mox discerpēda cōprimif: pre angustia mō
tis quodāmodo exanimis reddit. **S**ic oīs sensus a me recessit:
nil cogitās nisi hoc: si quo modo euadere possem mortis discri
men qd tñ euadere neq̄o. **M**ortis iperiu z me p̄mit: z separatio
amara me ledit: beccine sepat me amara mors. **D**efelix peniten
tia z cōuersio matura: qz secura: q̄ aut tarde p̄ntē se cōmittit: du
bius z icert⁹ erit: qz nescit vtrū vere an fite peniteat. **U**e mihi
qz tam diu vitā meā corrigere distuli: qz tā diu salutē meā retar
davi. **D**longa nimis ptractio emēdatiōis mee: q̄lif me neglex
isti: ppositū bonū sine ichoatiōe: volūtas sine opatione: pmissa
bona sine executiōe pdiderūt me. **D**cras cras q̄z longā restē se
cisti: z in baratrū mortis me pcrastinādo p̄traxisti. decepisti me
z decept⁹ sū. **N**ōne hec miseria supat oēm miseriā huius mūdi:
nōne sup his merito affligit⁹ cor meū: z sauciabit⁹ aiā mea: **E**n
oēs dies mei p̄trāsierūt: triginta anni etatis mee dilapsi z pditi
sunt: z miserabilif perierūt: trāsierūt tam negligent⁹: qz nescio si
vnq̄z diem ex oibus his expēdi in volūtate dei: in exercitio cūc
tarū vtutū tam laudabilif z p̄fecte: sic forte potuissēm z debuissēm
sem. **U**el si vnq̄z placitū famulatū exhibui cōditori meo tā gra
tū z acceptū: sicut status me⁹ req̄rebat. **D**eu me p̄chdolor: hoc ē
ergo vñ vulnerant⁹ oīa iteriora mea. **A**b deus etne q̄z verecun
de corā te z scis oibus ad iudiciū stabo: cū reddere rationez de

Penitentia.
Lm
z Sera.

Simil.

o ya non plures
gradus

trāfactis cōmissis z omīssis cogor. Et qđ ad huc dicā: in primo
ē tribulatio mea vt de hoc mūdo recedā. Attēdite ad me queso
nūc diligēf. Ecce in hac hora magis gauderē de breui oratiun
cula: puta salutatiōe angelica deuote p me dicta: q̄ super milia
auri z argēti. **O** mi deus q̄nta bona neglexi: q̄ male accidit mi
hi qđ hec nō puidi: q̄ bene puidere potui. Quot horas nūq̄ re
dituras pdidi: q̄ modica scā z negocia iutilia tractās: tā multa
z p̄ciosa neglexi. **N**egocys nō necessariys me iplicauī: z necessa
ria dimisi: adiutorio alioz plus q̄ necesse fuit vel mihi expedie
bat intēdebā: z meipm negligebā: eoz manib⁹ me cōmisi: z me
ipm p̄fecte iuuare neglexi. Vere nūc cognoui qđ ad magnitudi
nē p̄mīoz celestīū plus mihi cōtulisset sollicita custodia cordis
mei: z oīm sensuū meoz cū animi puritate: q̄ hac neglecta: vel
p affectū iordinatū infecta triginta anni q̄bus quis alius p pro
stratiōes suas apud deū mihi p̄uenia obtinere niteret. **A**udite
audite oēs qđ meis infestis miseris qz tēpus vt videtis mihi de
ficat: accessiōes amicos req̄siui singulos de q̄bus mihi spes ē.
petēs elemosinā sterilē z tenuē mihi dari de abūdantia spūaliū
diuiciarū z bonoz operū suoz i suppletioez egestatis mee: z in
emendā delictozū meoz z frustrat⁹ sū. **R**eppulerūt me dicētes:
ne forte sufficiat nobis z vobis. **A**b deus pyssime: misericordia
rū p̄ mitissime hec respice: z cōpatere patiēti: heu q̄nta bona i
tanto tpe sano corpe potuissem fecisse z nō feci: q̄ imensas diti
as spūales z thesauros celestes potuissem cōgregasse z neglexi
O deus me⁹ z q̄ nūc minima opa satisfactoria mihi grata z ac
cepta essent: cupiēs recreari de micis q̄ cadūt de mēsa dñozū
meoz: z nemo mihi dabat. **O** vos oēs cōpatimini mihi: z mise
remini mei: z q̄ diu vires suppetūt z tēpus iuuat: cōgregate in
horrea celestia thesauros celestes: vt cū defeceritis recipiāt vos
in eāna tabernacula: z nō relinq̄mini vacui in tali hora vobis
supuētura: sic me vacuū z bonis opibus puatū videtis. **D**isci
pulus aut̄ dixit ad eū. **A**mice dilecte video dolorē tuū vebemē
tem eē nimis: z iō ex corde tibi cōpatior: adiurās te p oipoten
tem deū: vt mihi des cōsiliū ne piculū simile mortis indisposite
tam subitaneē icurrā. **A**d hec imago p̄dicta r̄ndit. **O**ptimuz
cōsiliū sūma prudētia z maxima puidētia in hoc cōsistit: vt per
verā cōtritiōnē z purā ac itegralē cōfessionē te disponas adhuc
sanus z fortis: z p satisfactionē cōdignaz cūcta q̄q̄ noxia a salu
te eāna te retrahētia ac ipediētia pycias: z tē iugit in omni tpe
sic teneas: ac si hodie in huius diei spacio vel cras: ad longius i

no
oratio breuis.
vltima dicitur dicitur

no
S. Hieron. cōfessio

Cōtritiō
cōfessio.
Vt hoc dicitur
S. Hieron. cōfessio.
+.

7.
6
1.
De Desolatione
spirituum 2. 3. +
groti amon 9

hac septimana decessurus sis de hoc mūdo: pone in corde tuo:
ac si aīa tua iā sit in purgatorio: ⁊ decē annis fornaceꝝ ignis ar
dētis in penā pro delictis suis recipet: ⁊ solus iste p̄sens annus
in adiutoriu tuꝝ sit cōcessus. Sic igit̄ ip̄am crebr̄ ituerē:
in flāmeos globos ardentē: ⁊ attēde vocē eius miserabileꝝ ad
te clamantē ⁊ dicentē. **O** amicorū meorū oīm dulcissime succur
re misere aīe mee: memēto icarcerati: miserere mihi: ⁊ p̄be au
xilii desolato: ne diutius p̄mittas me affligi in hoc carcere cali
ginoso: qꝫ derelictus sū ab hoc mūdo: nō ē qui fidelitatē oīdat
nō ē qui manū porrigat egēti. **S**inguli q̄ sua sūt querūt ⁊ me vl
tricibus flāmis desolatū derelinquunt. **A**d hec discipulus re
spōdit. **U**tilissima p̄sus doctrina hec eēt: si q̄s p̄ experientiā eaz
haberēt sic tu. **S**ed licet v̄ba tua motiua valde ⁊ acuta videant̄
parū tñ apud multos p̄ficiūt. **A**uertūt faciē suā ne videāt i finē
Ocūlos habēt ⁊ nō vidēt: aures habēt ⁊ nō audiūt: diu se viue
re arbitrant̄: ⁊ qꝫ mortē idispositā nō metuūt: iō miseri p̄uideſ
dāna ip̄ius cōtēpnūt. **C**ū hūcū mortis ifirmitas grauis adest:
cōueniūt amici ⁊ socꝝ ad egrotū gr̄a visitādi: oēs q̄ bona sūt p̄
phetādo p̄mittūt ⁊ neqꝫ mortē adeē: sꝫ neqꝫ oīno sibi timēduꝝ
eē: vel etiā piculū iminere attestant̄: sꝫ fluxū trāseuntē: vel qua
lēcūqꝫ humorū deordinationē: aut mēbroꝝ: aut neruorū opilati
onē i breui trāsiturā. **S**ic amici corpis: inimici aīe fiūt: ⁊ miserū
negligūt qꝫ dū singulis momētis ifirmitas i grauescit: ⁊ egrotꝫ
semp̄ de dualescentia sua sperat tandē exhaustus ip̄rouise d̄ficit
⁊ sine fructu salutis spiritū infelicē exalat. **S**ic ⁊ hꝫ auditores
tui: q̄ videlicet prudētie hūane inutunt̄: v̄ba tua post dorsū p̄ci
unt: ⁊ neqꝫ cōsilio tuo salubri adq̄escūt. **A**d hec mortis ima
go rīdet. **I**dcirco cū laqueo mortis capti fuerint: cū irruerit re
pētina calamitas: ⁊ iterius q̄si tēpestas i grauerit: q̄i venerit sup
eos tribulatio ⁊ angustia: clamabūt ⁊ nō exaudient̄: eo qꝫ exo
sam habuerint sapientiā: ⁊ cōsiliū meū audire cōtēpserint. ⁊ sicut
nūc pauci iueniunt̄ valde q̄ ex v̄bis meis cōpuncti vitā suā in
melius corrigāt: sic reuera pp̄ maliciā tēporis ⁊ defectū feruo
ris sp̄ualis: ac mūdi senescētis malignitatē. paucissimi reperiūt̄
tam p̄fecte ad mortē dispositi: q̄ in tāta abstractiōe ⁊ cordis de
uotione existāt: vt pre desiderio vite eīne mori cupiāt: ⁊ cū xp̄o
eē totis visceribꝫ cōcupiscāt. **S**ed morte amara p̄uēti idisposi
ti iueniunt̄: sic ⁊ ego p̄uentꝫ sū: ⁊ ideo nō tā hinc exeūt: qꝫ violē
ter quodāmodo rapiunt̄: ita vt bene sibi iā reputent accidisse:
qui velut pecora sine omni rōne moriunt̄. **E**t si vis scire causas

46
tanti et tã cõmunis peccati et piculi. **E**cce honoris appetitus ior
dinatus: corpõs cura supflua: amor frenõs: et sollicitudo nimia:
quẽstus rei familiaris excecant multitudis corda diuersa: et ad
hec pducunt discrimina. **T**u vò si cõ paucis ab hõ piculo mortis i
disposite saluari desideras: audi cõsiliũ meũ: et hãc meã quaz vi
des tristẽ psonã frẽquẽtẽ oculis tuis obycias: et ad memoriaz iu
gũ reducās: et statim senties doctrinã meã tibi fore vtilissimã.
Ex ea nãq; pfcies: vt nõ solũ miori nõ timeas: verũ etiã mõrtẽ
cũctis viuẽtib; tribilẽ: tanq; laboris fminũ: et etne felicitatis in
iciũ expectabis: et excipies cũ desiderio cordis tui. **D**oc tĩm faci
as vt me q̃tidie pfunde recogites: vba mea diligẽtẽ aduertas:
et ea in corde tuo cõscribas. **E**x visis in me dolorib; et angustys
cõsidera et pẽsa ea q̃ tibi in pximo supuẽtura sũt. **M**emeto iudi
cy mei sic enĩ erit et tuũ: mihi heri: tibi hodie. **R**espice i me et me
meto noctis hui; quoad vixeris. **Q**ũm btũs es arseni q̃ sp hãc
horã añ oculos habuisti. **B**tũs quẽ cũ venerit dñs et pulsauerit
ianuã: iuenerit vigilantẽ. **F**elix quẽ bñ patũ hec hora iuenerit:
qz felicĩ migrabit si etiã amaritudie mortis imensa afflicto fue
rit. **Q**uacũq; enĩ morte pccupat; fuerit i refrigerio erit: purga
bit; et ad visionẽ glorie dei disponet; et a scis angelis cõstodiet;
a supnis ciuib; deducet; et a celesti curia suscipiet;. **E**xitus sui
spũs erit etne patrie felix itroitus. **S**ed heu me miserũ: vbi pu
tas in hac nocte degebit spũs meus: q̃s suscipiet miserã aĩam
meã: vbi hospitabit; vel pnoctabit; vel qui erũt q̃ suscipiet eam
in illa regiõẽ ignota. **Q**ũm desolata erit aĩa mea: o q̃m derelic
ta et abiecta sup aĩas vniuersas: vel q̃s ẽ qui fidelĩ ei assit: et q̃
iuuare eã efficacĩ velit. **I**deo mihi pĩ opatiendo inẽ vba mea
amara lacrimas q̃si torrentẽ effundo. **S**z qd valet me amodo
flere et vba amarissima exaggerare: cõclusũ ẽ: mutari non põt.
Cõclusit vias meas inimic;: insidiator scũs ẽ mihi sic leo in absco
dito: repleuit et iebriauit me amaritudie: deduxit in lacũ mõtis
vitã meã. **Q**mi deus nũc finẽ vbis meis ipono: vlteri; plãgere
nõ valeo. **E**cce venit hora q̃ me auferet de tra. **D**eu me: nũc vi
deo nũc experior qz viuere ap̃lius nõ valeo: et qz mors ẽ in ppi
quo. **E**n manus iualide icipiunt frigescere: faciẽs palletere: vi
sus obũzari: oculi pfundã ac trãsuerti. **A**b me miserũ: pũcture
mortis amarissime circũdant me: et cor debile suffocare nitunt;
Q cordis agustie et pressure mortifere. **E**n pulsus icipit capsare:
hãlitus deficere: et q̃si ex pfundo se colligere: lucẽ huius mundi
nõ video ap̃lius: et ecce iã statũ alterius mũdi pre oculis mẽtali

bus quasi p̄meditādo p̄spicere icipio. **O** mi deus q̄ miserabilis
aspectus. **E**n crūte bestie: laruales demonū facies: nigri ethio
pes innumerabiles circūdāt me: ifidiātes ⁊ expectātes miseram
aiam in pximo exiturā. **S**i forte torquēda eis in sortē tradatur
Districtissime iudex q̄ seuerissima sūt iudicia tua: q̄ multuz
pōderas in iudicādo me miserū: ea q̄ p̄ sui modicitate pauci ēt
curare p̄sumūt. **E**n sudor mortis adest: mēbra penetrās: ⁊ victā
naturā eē ⁊ iā succubuisse attestās. **D**ēribilis asp̄cus iusti iudi
cis mihi iā p̄sentis p̄ timorē: sbito v̄turus p̄ exhibitionē. **N**ūc
ualete socij ⁊ amici carissimi: qz hinc tā exitur⁹: oculū mētis ad
purgatoriū quo iā deducēdus sū cōuerto. **I**nde nō exitur⁹ vsqz
dū reddā minimū q̄drantē. **I**llinc oculo cordis itueor: miseriaz
⁊ dolorē ⁊ penā ⁊ afflictionē multiplicē. **D**eu me miserū: ibi in
ter alias penas illi loco debitas exurgere video flāmas igniuz
⁊ inuoluere ⁊ repigere quasdā aīas miseroruz: q̄ velut scintille
flāmiuome in medio ignis discurrūt: sicut cū magna villa tota
in incēdio ponit⁹: ⁊ in igne ⁊ fumo scitille p̄ter sursū ac deorsuz
ferunt⁹: vlulātes ⁊ pre dolore cruciatuū clamātes singule ac di
cētes. **M**iseremini mei miseremini mei saltem vos amici mei.
Nūc vbi ē amicoz meozū adiutoriū: vbi sūt p̄missiōes bone cō
sanguineoz ⁊ aliorū p̄ quoz inordinatū affectū nosipos neglex
imus: ⁊ hāc penā nobismetip̄is adauxim⁹. **D**eu cur hoc fecim⁹
laborauim⁹ placere eis volētes: ⁊ male remunerati sum⁹. **A**rde
mus ⁊ estuam⁹: nec ab eis adiutoriū recipim⁹. **D**eu cur de salu
te n̄ra nobismetip̄is nō puidim⁹. **E**n minor afflictio purgatorij
huius qd̄ patimur supat suppliciū quodcūqz illi⁹ mundi t̄palis:
v̄nice hore istius quā experimur penalitatis acerbitas: centum
annos putat⁹ in se h̄ie seculi trāseutis miserias. **S**z sup oīa cete
ra tormētoz genera ledit n̄m̄ illi⁹ d̄ine faciei felicissime absē
tia. **D**ec in vltimo agone cōstitut⁹ tibi p̄ memoriali relinq̄: ⁊ his
dictis agonizādo expiro. **A**d hāc v̄sionē discipulus valde in
gemit: ⁊ p̄ timore cōtremuerūt oīa ossa ei⁹: cōuersusqz cū lacri
mis ad d̄n̄m dixit. **U**bi ē et̄na sapiā etiā nūc: nūqd̄ dereliquisti
me d̄ne famulū tuū: docere me sapiām voluisti: ⁊ nunc vsqz ad
mortē deductus sū. **O** mi deus q̄ntū me fret mortis v̄se p̄ntia.
Sic me totū imago mortis rapuit: vt pene ignorē vtrū hoc qd̄
vidi fuit in re vel in similitudinē. **D**onator d̄ne t̄ribilis ⁊ miseri
cor: tibi gr̄as refero ⁊ emendā p̄mitto. **M**agno nāqz nimis p̄
territus sū timore. **N**eqz enī in tota vita mea sic euidentē aduer
ti idisposite mortis p̄cula sicut in hac hora. **E**go p̄ certo credo:

Valde

Purgatoriū

in annos mortis

pena purgatorij

q̄ hec horreda visio semp̄ valebit aīe mee. **C**ertissime nūc cōg
nosco qz nō habemus hic manentē citatē: z iō ad futurū aīe im
mutabilē statuz me toto nisu extēdere cupio. **D**iscere mori ppo
no: differre penitētiā nolo: plongare cōuersionē nullaten⁹ volo
emēdare vitā meā absqz retractiōe dispono: intm̄ q̄ppe detrit⁹
sum de sola memoria: qd̄ ergo fieret de p̄ntia: **T**olle tolle nunc
a me lectisternioꝝ molliciē: vestiū p̄ciositatē. torpore somni me
īpedientē. **E**n t̄m ledor: t̄m affligor: t̄m crucior d̄ minimis: z qd̄
fieret de maximis: difficulē possum sustinere modicas lesiōes:
heu me z qualit̄ possem tā imensos pati dolores: **O** si sic mōtu
us fuissē: vel si iā decederē: q̄ntā in me ignis ille materiā iue
nisset p̄pter pctōꝝ multitudinē z incōpletā satisfactionē. Scio
nūc qd̄ faciā: qz dilectā aiām meā nō sic perire pmittaz: s̄ ei in
trāsitorio z breuissimo hoc tpe per toleratiā laboꝝ: z exercitiū
virtutū p̄uidebo: vt in hora tali extrema nō penā s̄ quietē iue
niat. **O** scē z misericors saluator tā amare morti ne tradas me.
En corā te puolūt⁹ cū lacrimis peto: vt me hic ad libitū punias
neqz in finē irat⁹ referues mala mea. **I**n illo enī loco horrendo
tāta ē miseria z afflictio vt nullus dicere sufficiat. **O** q̄ insipiēs
hucusqz fui: eo qz mortē idispositā z penā purgatorij imensam:
tā parū curauī: z q̄ magna sapiā ē sepi⁹ p̄re oculis h̄re ista. **S**ed
nūc p̄afne admonit⁹ oculos aperio: z ipaz uehementē p̄timeasco
Respon **S**apientia dixit. **D**ec fili mi dū adhuc iu
dens autē uenis es: z san⁹ ac robustus: z
emēdare vitā tuā poteris ōni tēpore memorare: s̄ cū in vitate
ad horā hāc pueneris: z iuuare te alit̄ nō potes: nihil restat nisi
vt te misericordie dei soli⁹ cōmittas: z passionē meā inter te z
iudiciū meū int̄ponas: ne iusticiā meā vltra q̄ necesse ē p̄time
scēs: excidas a spe tua. **I**ā vō timore nimio p̄terit⁹ anime q̄oz
esto: sciēs qz timor d̄ni initiū ē sapie. **S**crutare scripturas z iue
nies q̄ multa bona cōferat homini mortis memoria. **S**i annis
inqt sapiēs multis vixerit hō: z i oib⁹ his let⁹ fuerit: meminisse
debet tenebrosi t̄pis: z dierū multoꝝ: q̄ cū venerit vanitatis ar
guent̄ p̄terita. **M**emēto ergo creatoris tui i dieb⁹ iuuetutis tue
anteqz veniat tēpus afflictionis tue: z appropiquēt anni de q̄b⁹
dicas: nō mihi placēt: anteqz reuertat puluis in terrā suā vnde
erat: z spūs redeat ad d̄m qui dedit illū. **T**u autē benedic deuz
celi ex toto corde tuo: z gratus esto: qz paucorū valde ē: sic aure
percipe cordis huius t̄pis īstabilitatē: mortis ōni tpe īsidiantis
dolositatē: z future patrie p̄mansurā felicitatem. **L**eua oculos

Mortis memoria
multa bona conferat

tuos: circūspice diligēt: et vide quā multi sūt quī mēte excecati clau-
dūt oculos ne videāt in finē: aggrauāt aurē ne audiāt et ouertāt
et sanent: quoz p̄ditio nō tardabit: illoz quoq; turbā innumera-
bilē quā discriminē mortis idisposite iā p̄didit cōsidera: dinumera
si potes multitudinē eoz copiosā. Attēde quā multi sūt quī t̄pib⁹ tuis
p̄iter tecū cōmorātes obierūt et sublatis sūt de fra: quāta fratrum
socioz aut ceteroz tibi notozū multitudo in tā paucis ānis te ad
huc viuēte p̄cesserūt: quā ad modicū t̄ps p̄ se reliquētes dormierūt
hos itūere ip̄os alloq̄re: et veterē hōiem cū ipsis reputa trāsisse:
infrōga oēs: quare a singulis: et docebūt te. cū fletu et gemitu r̄ide-
būt tibi: et dicēt. **O** quā felix quī h̄ nouissima p̄uidet: quā sibi a peccat̄
cauet: quā filiū tuū nō negligit: quā se om̄i t̄pe ad hāc horā disponit
Igit̄ postpositis retrahētib⁹ cūctis dispone domui tue: p̄para te
ad viā vniuerse carnis ad horā mortis. Quia pro certo nescis quā
hora veniet: et quā p̄pe ē. Ecce in ianuis ē: et iō sicut viator in portu
nauiē veloci⁹ p̄trāseuntē: longiquas p̄tes petentē: stās p̄spectat
ne se negligat. Sic oīs vita et actio tua ad hoc dirigat: vt obitū
beatū obtineas et puenias ad locū immortalit̄ et felicitat̄ et̄ne.

Formula compendiosa vite spiritualis. *Dystipulus*

Mimini me in dieb⁹ vanitatis

mee: quibus frustra laboravi sub sole legisse in doctriua sa-
pientū hui⁹ mundi: quā cōiter phi appellat̄: quā finis hēat
se in opabilib⁹ velut p̄cipia in speculabilib⁹. Cū igit̄ tu summa
sapientia: cordis mei desiderata sophia tuaz mihi tradideris p̄
p̄ncipio artem bene moriendi. **L**ogruū ē bonitati tue vt subise-
ras nūc doctrinā bene viuēdi: et hoc cōpendiose et sub breuitate
Baudēt nāq; breuitate moderni: faciendi quippe plures libros
nullus ē finis: deniq; iam a seculi inicio p̄transierūt plurimi: et
multiplex fuit scia. **M**ūndus diuersitate doctrinarū repletus est
Mille sunt modi viuēdi: vn⁹ quidē sic: alius vō sic. **T**ot sunt co-
dices de vicys et virtutibus magistraliter tractantes: tot sunt
q̄terni questioēs subtilissimas et p̄positioēs diuersas p̄tractātes
vt prius vita breuis deficiat: quā omnia studere: sed nec dū leger̄
cōtingat. **Q**uis dinumerare posset oīa rōnalia: naturalia: histo-
ralia: moralia: ac diuina scripta oīa: cuncta cōmenta noua et ve-
tera: elementationes: copulationes: singulosq; tractatus: ac sum-
mas: quibus vniuersa superficies terre tanq; fluuiū inundāte
irrigata ē: h̄ oīa tedioso et ifirmo disciplō reuoluer̄ dispendiosū
eēt. **E**t iō ex his oībus breuissimā p̄fectiois formulā quatuor v̄bis